

Sprawozdanie z działalności jednostki jako źródło informacji o kapitale intelektualnym przedsiębiorstwa

Tomasz Zygmąński*

Streszczenie: *Cel* – Celem artykułu jest określenie zakresu ujawnień informacji o posiadanym kapitale intelektualnym zawartych w sprawozdaniu z działalności jednostki i ich przydatności decyzyjnej na przykładzie spółek z indeksu WIG-20.

Metodologia badania – Na potrzeby artykułu wykorzystano metodę studiów literaturowych, metodę indukcji i wnioskowanie logiczne oraz poddano analizie akty prawne i sprawozdania z działalności jednostki.

Wynik – W artykule wykazano, że spółki giełdowe starają się przekazywać informacje o składnikach kapitału intelektualnego, lecz brak jednolitego wzorca sprawozdania powoduje, że informacje te w znacznym stopniu różnią się w poszczególnych jednostkach gospodarczych pod względem zakresu i przydatności decyzyjnej. Ponadto trudno jest określić przydatność informacji o kapitale intelektualnym prezentowanych w analizowanych sprawozdaniach z działalności jednostki.

Oryginalność/wartość – W artykule przedstawiono aktualny przegląd zakresu ujawnień informacji o kapitale intelektualnym przez współczesne jednostki gospodarcze. Ponadto wykazano, że fundamentalny atrybut informacji, czyli jej przydatność, stoi w sprzeczności z naczelną zasadą rachunkowości – zasadą wiernego i rzetelnego obrazu (*true and fair view*).

Słowa kluczowe: sprawozdanie zarządu, raportowanie o zasobach niematerialnych, przydatność decyzyjna informacji, sprawozdawczość kapitału intelektualnego

Wprowadzenie

Integralną częścią rocznego sprawozdania finansowego jednostek określonych przez przepisy ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości jest sprawozdanie z działalności jednostki. Do jego sporządzenia obligują przepisy art. 49 ust. 1 (Ustawa, 1994). Sprawozdanie z działalności zawiera szereg informacji o sytuacji majątkowej i finansowej jednostki gospodarczej. Są to zarówno informacje ilościowe, wartościowe, jak i jakościowe. W związku z tym sprawozdanie z działalności jednostki dla jego użytkowników w wielu wypadkach jest źródłem dodatkowych informacji o jednostce, w tym również informacji o kapitale intelektualnym przedsiębiorstwa.

Celem artykułu jest określenie zakresu ujawnień informacji o posiadanym kapitale intelektualnym zawartych w sprawozdaniu z działalności jednostki i ich przydatności decyzyjnej na przykładzie spółek z indeksu WIG-20.

* mgr Tomasz Zygmąński, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Instytut Rachunkowości, e-mail: tomasz.zygmanski@usz.edu.pl.

W artykule rozważono następujące zagadnienia:

- zakres informacyjny sprawozdań z działalności jednostki według przepisów polskiego prawa bilansowego,
- sprawozdawczość kapitału intelektualnego,
- zakres informacji o kapitale intelektualnym sprawozdań z działalności spółek należących do indeksu giełdowego WIG-20,
- przydatność decyzyjna informacji o kapitale intelektualnym jednostki gospodarczej, pochodzących ze sprawozdania z działalności.

W części teoretycznej artykułu wykorzystano metodę studiów literaturowych i poddano analizie akty prawne. W części empirycznej posłużono się analizą sprawozdań z działalności jednostki, podejściem indukcyjnym i wnioskowaniem logicznym.

1. Sprawozdanie z działalności jednostki jako źródło informacji o jej stanie majątkowym i sytuacji finansowej

Kierownik jednostki oraz członkowie jej rady nadzorczej lub innego organu nadzorującego są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności jednostki spełniały wymagania określone w ustawie o rachunkowości (Ustawa, 1994, art. 4a ust. 1). Do sporządzania sprawozdania z działalności są zobowiązani kierownicy następujących jednostek:

- spółek kapitałowych,
- spółek komandytowo-akcyjnych,
- towarzystw ubezpieczeń wzajemnych,
- towarzystw reasekuracji wzajemnej,
- spółdzielni,
- przedsiębiorstw państwowych,
- tych spółek jawnych i komandytowych, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej,
- specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych,
- funduszy inwestycyjnych zamkniętych,
- alternatywnych spółek inwestycyjnych.

Zgodnie z ustawą sprawozdanie z działalności powinno zawierać wszystkie informacje istotne do oceny sytuacji majątkowej i finansowej jednostki gospodarczej. W sprawozdaniu należy przedstawić ocenę uzyskiwanych efektów oraz wskazać czynniki ryzyka i opis zagrożeń dla działalności jednostki. W szczególności należy raportować informacje dotyczące następujących zagadnień (Ustawa, 1994, art. 49 ust. 2):

- a) zdarzeń, które mają wpływ na działalność jednostki – zarówno tych, które nastąpiły w roku obrotowym, jak i tych, które miały miejsce po jego zakończeniu;
- b) przewidywanego rozwoju jednostki;

- c) istotnych osiągnięć w dziedzinie badań i rozwoju;
- d) aktualnej i przewidywanej sytuacji finansowej;
- e) udziałów własnych;
- f) posiadanych przez jednostkę oddziałów (zakładów);
- g) instrumentów finansowych w zakresie:
 - ryzyka: zmiany cen, kredytowego, istotnych zakłóceń przepływów środków pieniężnych oraz utraty płynności finansowej, na jakie narażona jest jednostka;
 - przyjętych przez jednostkę celów i metod zarządzania ryzykiem finansowym.

Ponadto jednostka gospodarcza zobligowana do sporządzania sprawozdania z działalności przedstawia, jeżeli jest to ważne dla oceny jej rozwoju, wyników oraz sytuacji, finansowe i niefinansowe wskaźniki efektywności, a także informacje dotyczące spraw pracowniczych i środowiska naturalnego (Ustawa, 1994, art. 49 ust. 3). Ponadto sprawozdanie z działalności emitenta, którego papiery wartościowe zostały dopuszczone do obrotu na jednym z rynków regulowanych Europejskiego Obszaru Gospodarczego, powinno zawierać dodatkowo oświadczenie o stosowaniu ładu korporacyjnego (Ustawa, 1994, art. 49 ust. 2a). Sprawozdanie z działalności specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych, funduszy inwestycyjnych zamkniętych oraz alternatywnych spółek inwestycyjnych powinno też obejmować istotne informacje o stanie majątkowym i sytuacji finansowej tych jednostek, w tym ocenę uzyskiwanych efektów oraz wskazanie czynników ryzyka i opis zagrożeń (Ustawa, 1994, art. 49 ust. 2b).

Wymogi sprawozdawcze spółek giełdowych zostały szczegółowo uregulowane w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 29.03.2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Rozporządzenie, 2018). Sprawozdanie z działalności jednostki w przywołanym rozporządzeniu zwane jest sprawozdaniem z działalności emitenta. Wszyscy emitenci zobligowani do sporządzania sprawozdania z działalności emitenta, poza informacjami określonymi w przepisach o rachunkowości, raportują informacje dotyczące (Rozporządzenie, 2018, art. 70 ust. 1 pkt 6):

- a) podstawowych wielkości ekonomiczno-finansowych ujawnionych w rocznym sprawozdaniu finansowym, w szczególności opis czynników i zdarzeń, w tym o nietypowym charakterze, mających znaczący wpływ na działalność emitenta i sprawozdanie finansowe, w tym na osiągnięte przez niego zyski lub poniesione straty w roku obrotowym;
- b) przyjętej strategii rozwoju oraz działaniach podjętych w ramach jej realizacji w okresie objętym raportem wraz z opisem perspektyw rozwoju działalności emitenta co najmniej w najbliższym roku obrotowym;
- c) czynników ryzyka i zagrożeń;
- d) stosowania ładu korporacyjnego;

- e) istotnych postępowań toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej, dotyczących zobowiązań oraz wierzytelności;
- f) informacji niefinansowych sporządzonych zgodnie z art. 49b ust. 2–8 ustawy o rachunkowości – w wypadku emitenta, który spełnia kryteria określone w art. 49b ust. 1 tejże ustawy;
- g) nazwy i siedziby jednostki dominującej wyższego szczebla sporządzającej oświadczenie albo sprawozdanie na temat informacji niefinansowych, obejmujące emitenta i jego jednostki zależne.

Zasady dotyczące sporządzania sprawozdania z działalności jednostki nie zostały bezpośrednio uregulowane w regulacjach międzynarodowych. Istnienie sprawozdania z działalności w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej wynika z Międzynarodowego Standardu Rachunkowości nr 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”. Zgodnie z zapisami standardu jednostka gospodarcza do sprawozdania finansowego może dołączyć analizę finansową sporządzoną przez kierownictwo, zawierającą opis i wyjaśnienie głównych wyznaczników efektywności finansowej i sytuacji finansowej jednostki oraz najistotniejsze obszary niepewności (MSSF, 2016; MSR 1, par. 13). Jednostka może dołączyć również inne dodatkowe raporty i sprawozdania, np. o jej wpływie na środowisko naturalne (MSSF, 2016, MSR 1, par. 14). Dodatkowy raport, np. sprawozdanie z działalności jednostki, może być omówieniem (MSSF, 2016, MSR 1, par. 13):

- a) głównych czynników wpływających na efektywność finansową jednostki;
- b) źródeł finansowania jednostki;
- c) zasobów jednostki, które nie zostały ujęte w sprawozdaniu finansowym.

Należy zwrócić uwagę, że ustawa o rachunkowości, rozporządzenie i MSSF nie podają wzoru sprawozdania z działalności jednostki. Wymieniają jedynie katalog informacji, które powinny być obowiązkowo w nim ujęte, przy czym jest to katalog otwarty. Ustawa, rozporządzenie i MSSF podają zatem minimalny zakres informacji zamieszczanych w sprawozdaniu z działalności. Jednostkom gospodarczym pozostawiono decyzję, które informacje są według ich oceny istotne dla użytkowników tego raportu. Jednak rozszerzenie zakresu informacyjnego ponad wymogi ustawowe powinno wiązać się wyłącznie z rzetelnym i jasnym przedstawieniem sytuacji majątkowej i finansowej jednostki gospodarczej. Warto podkreślić, że forma prezentacji informacji w sprawozdaniu z działalności jest dowolna – może to być forma opisowa, tabelaryczna lub graficzna.

2. Kapitał intelektualny i jego sprawozdawczość – zarys problemu

W literaturze przedmiotu kapitał intelektualny definiowany jest niejednoznacznie i w różny sposób. Według L. Edvinssona, który prowadził badania w zakresie kapitału intelektualnego w szwedzkim przedsiębiorstwie Skandia AFS, „kapitał intelektualny oznacza posiadaną wiedzę, doświadczenie, technologię organizacyjną, stosunki z klientami i umiejętności

zawodowe, które dają (...) przewagę konkurencyjną na rynku” (Edvinsson, Malone, 2001, s. 40).

Kapitał intelektualny można klasyfikować według jego składników. Ułatwia to proces zarządzania kapitałem intelektualnym. Dotychczas opracowano wiele modeli zarządzania tymi składnikami, a autorzy poszczególnych modeli prezentują strukturę kapitału intelektualnego według własnego ujęcia. Istnieje wiele koncepcji dotyczących struktury kapitału intelektualnego (Kasiewicz, Rogowski, 2006, s. 82). Do najpopularniejszych należą klasyfikacje zaproponowane przez: K.E. Sveiby’ego (1998), L. Edvinssona (1997), H. Saint-Onge’a we współpracy z L. Edvinssonem, G. Petrashem i C. Armstrongiem, N. Bontisa, A. Brookinga oraz J. Roosa i G. Roosa.

Na potrzeby przeprowadzonej analizy sprawozdań z działalności jednostki wykorzystano klasyfikację opracowaną w 1997 roku przez K.E. Sveiby’ego. Kategorie kapitału intelektualnego uwzględnione według tej koncepcji przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Kategorie kapitału intelektualnego według koncepcji K.E. Sveiby’ego

Kategoria			
Kapitał Wewnętrzny		Kompetencje pracowników	Kapitał zewnętrzny
Własność intelektualna	Zasoby infrastrukturalne	know-how	marki
patenty	filozofia zarządzania	wykształcenie	klienci
prawa autorskie	kultura korporacyjna	predyspozycje	lojalność klientów
znaki towarowe	procesy zarządzania	wiedza związana z pracą	nazwa przedsiębiorstwa
	systemy informacyjne	kompetencje związane z pracą	kanały dystrybucji
	systemy sieciowe	duch/atmosfera przedsiębiorczości	współpraca biznesowa
	relacje finansowe		porozumienia licencyjne
			umowy francyzyzowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kasiewicz, Rogowski (2006), s. 84.

W ostatnich trzech dekadach radykalnej zmianie uległy potrzeby w zakresie pomiaru, raportowania i oceny dokonań jednostek gospodarczych. Wzrost znaczenia niematerialnych źródeł wartości przedsiębiorstw wymusił raportowanie co do sprawozdawczości skierowanej do zarówno środowiska wewnętrznego, jak i zewnętrznego (Nita, 2014, s. 264). Porównanie wewnętrznej i zewnętrznej sprawozdawczości w zakresie kapitału intelektualnego zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2

Porównanie zakresu informacji o kapitale intelektualnym w wewnętrznej i zewnętrznej sprawozdawczości jednostek gospodarczych

Zakres różnic w sprawozdawczości	Sprawozdawczość wewnętrzna	Sprawozdawczość zewnętrzna
Cel sprawozdawczości	zarządzanie kapitałem intelektualnym	informowanie o czynnikach generujących wartość jednostki gospodarczej
Rodzaj użytkowników sprawozdania	wewnętrzni	zewnętrzni
Zakres sprawozdawczości	identyfikacja, kategoryzacja i pomiar kapitału intelektualnego	wycena kapitału intelektualnego i całej jednostki gospodarczej
Sposób prezentacji	wskazanie zidentyfikowanych rodzajów i składników kapitału intelektualnego oraz ich wielkości	wskazanie wartości składników kapitału intelektualnego oraz ich udziału w całości wartości jednostki gospodarczej
Rodzaj informacji	ilościowa, jakościowa, szczegółowa, zdezagregowana	ilościowa, jakościowa, ogólna, zagregowana
Standaryzacja sprawozdań	nie	tak
Benchmark	określone wielkości wewnętrzne i zewnętrzne	określone wielkości zewnętrzne, np. inne podmioty, wskaźniki branżowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie Nita (2014), s. 265.

Przepisy prawa nie nakładają na jednostki gospodarcze obowiązku publikowania informacji o posiadanym kapitale intelektualnym. Należy jednak zaznaczyć, że pominięcie informacji dotyczących kapitału intelektualnego może prowadzić do zniekształcenia prawdziwego i wiernego obrazu jednostki gospodarczej, co wiąże się z naruszeniem podstawowych zasad rachunkowości (Zygmanski, 2016, s. 227).

Istnieje wiele koncepcji wielowymiarowego podejścia do raportowania kapitału intelektualnego. Jednak żadna z nich nie jest na tyle uniwersalna, aby mogła być obligatoryjnie narzucona w ramach sprawozdawczości zewnętrznej. Jednostki gospodarcze mogą więc tylko z własnej inicjatywy raportować informacje o składnikach kapitału intelektualnego w sprawozdaniach z działalności jednostki.

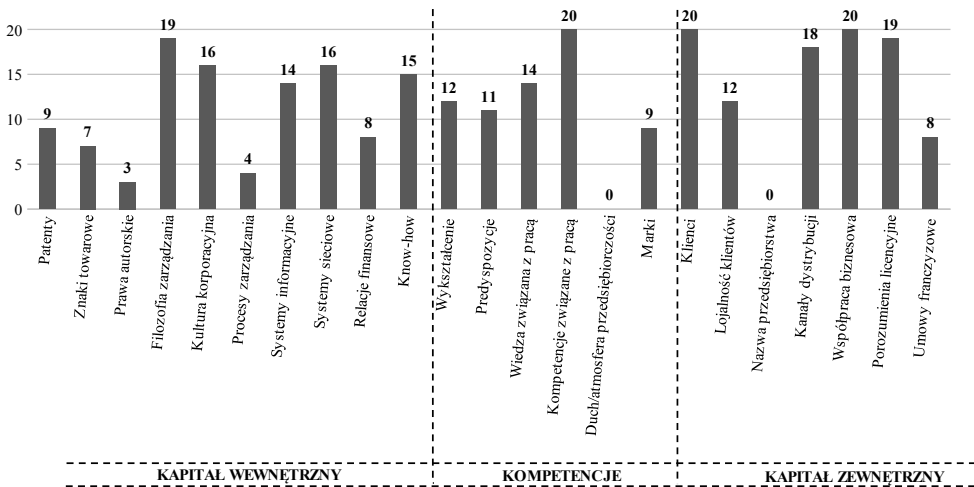
3. Zakres informacji o kapitale intelektualnym w sprawozdaniach z działalności spółek należących do indeksu giełdowego WIG-20 i ich przydatność decyzyjna

Prezentacja problematyki dotyczącej ujawnień informacji o kapitale intelektualnym wymagała przeanalizowania sprawozdań z działalności określonych jednostek. Analizie podlegały

sprawozdania z działalności spółek giełdowych należących do indeksu WIG-20 według sesji z 13 kwietnia 2018 roku. Badane sprawozdania obejmowały rok obrachunkowy zakończony:

- 31 grudnia 2016 roku, w wypadku spółek: PGNiG SA, PKN ORLEN SA, Cyfrowy Polsat SA, KGHM Polska Miedź SA, mBank SA, PZU SA, Bank Pekao SA;
- 31 grudnia 2017 roku, w wypadku spółek: CCC SA, Tauron SA, LPP SA, Energa SA, JSW SA, LOTOS SA, Orange Polska SA, Eurocash SA, Bank Polski PKO SA, Alior Bank SA, Bank Zachodni WBK SA, PGE Polska Grupa Energetyczna SA, CD PROJEKT SA.

Jak wspomniano w drugim punkcie artykułu, na potrzeby przeprowadzonej analizy posłużono się kategoriami kapitału intelektualnego według koncepcji Sveiby'ego (tab. 1). W związku z tym w pierwszej kolejności analiza polegała na ustaleniu, czy sprawozdania z działalności zawierają informacje na temat poszczególnych składników kapitału intelektualnego. Wyniki weryfikacji zaprezentowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Ujawnienia informacji o elementach kapitału intelektualnego w sprawozdaniach z działalności jednostki

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności jednostki spółek indeksu WIG-20.

Na podstawie rysunku 1 można uznać, że spółki giełdowe najczęściej raportują informacje dotyczące:

- kompetencji pracowników (20 spółek – 100%),
- klientów (20 spółek – 100%),
- współpracy z innymi podmiotami (20 spółek – 100%),
- filozofii zarządzania (19 spółek – 95%),
- porozumień licencyjnych (19 spółek – 95%),
- kanałów dystrybucji (18 spółek – 90%),

- kultury korporacyjnej (16 spółek – 80%),
- systemów sieciowych (16 spółek – 80%),
- know-how (15 spółek – 75%),
- systemów informacyjnych (14 spółek – 70%),
- wiedzy związanej z pracą (14 spółek – 70%).

Rodzaje informacji raportowanych w ramach pięciu pierwszych wyżej wymienionych pozycji zawarto w tabeli 3.

Tabela 3

Rodzaje informacji o składnikach kapitału intelektualnego najczęściej ujawnianych w sprawozdaniach z działalności jednostki

Składnik kapitału intelektualnego	Zakres ujawnień
Kompetencje związane z pracą	<ul style="list-style-type: none"> – głównie opis kompetencji naczelnego kierownictwa (Zarządu, Rady Nadzorczej, Walnego Zgromadzenia) – opis innych organów spółki, np. Komitetu Audytu czy Komitetu Nominacji i Wynagrodzeń – opis kompetencji pracowników i sposobów wspierania ich w podnoszeniu ich kompetencji potrzebnych na danym stanowisku prac
Klienci	<ul style="list-style-type: none"> – opis kategorii klientów i ich liczby – opis szans i zagrożeń działalności jednostki ze względu na klientów – opis zarządzania wartością klienta – opis struktury asortymentowej według grup klientów – wskazanie w jednym wypadku (Eurocash SA), że relacje z klientami stanowią 5% wartości niematerialnych i prawnych, czyli 193 539 966 zł
Współpraca biznesowa	<ul style="list-style-type: none"> – opis zasad współpracy z innymi podmiotami ze wskazaniem nazwy kluczowych partnerów biznesowych, formy współpracy i dotychczasowych efektów tej współpracy
Filozofia zarządzania	<ul style="list-style-type: none"> – opis modelu zarządzania i zasad zarządzania jednostką, w tym głównie dotyczących: zarządzania procesowego, ryzykiem finansowym, ryzykiem kredytowym, prawami do znaków towarowych, aktywami i pasywami, jakością itp. – opis zmian w zasadach zarządzania jednostką – opis powiązania misji i wizji jednostki z filozofią zarządzania – opis narzędzi stosowanych w zarządzaniu jednostką, np. informacja o wdrożeniu metodyki zrównoważonego zarządzania strategicznego, tzw. Balanced Scorecard (BS) w PGNiG SA
Porozumienia licencyjne	<ul style="list-style-type: none"> – opis licencjonowanych marek – opis otrzymanych licencji ze wskazaniem licencjodawców, daty podpisania umów licencyjnych, ich zakresu i czasu trwania

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności jednostki spółek indeksu WIG-20.

Drugi etap analizy polegał na ocenie zakresu informacji o raportowanych składnikach kapitału intelektualnego. Przeprowadzona analiza pozwoliła dowiedzieć, że zakres ten jest bardzo zróżnicowany. Prezentowane informacje mają charakter jakościowy i ogólny. Analizując częstotliwość ujawnień zaprezentowaną na rysunku 1, można zauważyć, że spółki giełdowe największą wagę przykładają do raportowania informacji o pracownikach, klientach, współpracy biznesowej, procesie zarządzania czy kształtowaniu sieci dystrybucji.

Informacje prezentowane w analizowanych sprawozdaniach z działalności są zbiorem opisów poszczególnych składników kapitału intelektualnego. Można uznać, że w większości wypadków stanowią one sposób na wskazanie czynników generujących wartość danej spółki lub jej przewagi konkurencyjnej. Spośród badanych spółek można wskazać te, które prezentują lub starają się prezentować informacje w rzetelny sposób, tak aby były one użyteczne dla odbiorców ich sprawozdań. Pozostałe spółki raportują te informacje w ograniczonym zakresie. Zdaniem autora artykułu żadna badana spółka nie raportuje informacji o kapitale intelektualnym w taki sposób, aby jej sprawozdanie z działalności mogło być wzorem dla innych jednostek. Jednak część spółek z dużą dokładnością przedstawia informacje dotyczące wybranych składników kapitału intelektualnego. Wykaz składników kapitału intelektualnego rzetelnie prezentowanych w sprawozdaniach z działalności z podaniem sporządzających je spółek przedstawiono w tabeli 4.

Na ostatnim etapie analizy podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy informacje o kapitale intelektualnym raportowane w sprawozdaniach z działalności jednostek są przydatne w procesie decyzyjnym. Informację finansową, zgodnie z zapisami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, można uznać za użyteczną, jeżeli jest przydatna i wiernie prezentuje to, co ma zaprezentować (Założenia koncepcyjne MSSF, par. CJ4, w: MSSF, 2016). Oznacza to, że przydatność informacji jest jej podstawową cechą jakościową. Informacja jest przydatna, jeżeli może wpłynąć na decyzję podejmowaną przez jej użytkownika (Założenia koncepcyjne MSSF, par. CJ6). Przejawem przydatności informacji jest jej istotność. Według założeń koncepcyjnych MSSF informację należy uznać za istotną, jeżeli „jej pominięcie lub zniekształcenie mogłoby wpłynąć na podejmowane decyzje użytkowników” (Założenia koncepcyjne MSSF, par. CJ11).

Analizując informacje o kapitale intelektualnym w sprawozdaniach z działalności jednostek, trudno jest je ocenić pod kątem przydatności decyzyjnej. Różne potrzeby odbiorców poszczególnych informacji finansowych powodują, że mają one charakter subiektywny, przy czym największym problemem jest fakt, że są one wyłącznie informacjami jakościowymi, nie ilościowymi. Na ich podstawie użytkownicy sprawozdań z działalności jednostki mogą wyłącznie wskazać potencjalne szanse i zagrożenia danej jednostki gospodarczej.

Tabela 4

Zestawienie rzetelnie prezentowanych informacji o określonych składnikach kapitału intelektualnego w sprawozdaniu z działalności wybranych spółek giełdowych WIG-20

Nazwa spółki giełdowej	Składnik kapitału intelektualnego	Opis zakresu prezentowanych informacji
1	2	3
Cyfrowy Polsat SA	Prawa autorskie	Spółka zaznacza, że zarządzanie prawami własności intelektualnej stanowi istotny element jej działalności. W tym celu została powołana specjalna jednostka zależna – Cyfrowy Polsat Trade Marks Sp. z o.o. Koszty transferu praw autorskich i własności intelektualnej są istotnym elementem kosztu produkcyjnego (kosztu produkcji programu telewizyjnego). Jednocześnie spółka zaznacza, że prawa własności intelektualnej oraz inne środki zabezpieczające mogą niewystarczająco chronić jej działalność, a nieskuteczna ochrona treści programowych, technologii i know-how może spowodować utratę klientów na rzecz konkurencji oraz obniżenie zysków. Nieuprawnione wykorzystanie własności intelektualnej spółki może negatywnie wpłynąć na jej działalność, szkodząc jej reputacji oraz ograniczając zaufanie partnerów biznesowych do możliwości ochrony własnych oraz licencjonowanych treści, a w konsekwencji może mieć niekorzystny wpływ na wyniki działalności, sytuację finansową i perspektywy rozwoju
	Marki	Spółka zaznacza, że ma dobrze rozpoznawalne marki i cieszy się dobrą opinią wśród klientów i widzów. W sprawozdaniu wymienia się wszystkie posiadane marki oraz podkreśla, że zdobywają one wysokie oceny w różnych rankingach. Spółka wskazuje, że rozpoznawalność jej marek ma istotny wpływ na decyzje zakupowe większości jej klientów. Jednocześnie wskazuje czynniki, które mogą mieć niekorzystny wpływ na wizerunek jej marek, np. przerwy w dostępie do usług spółki wskutek niewywiązania się z umów przez jej dostawców
	Porozumienia licencyjne	Spółka zaznacza, że dobre relacje z licencjodawcami pozwalają na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej w pozyskiwaniu programów wysokiej jakości na korzystnych warunkach rynkowych. W sprawozdaniu wskazuje źródła pozyskiwania zagranicznych programów telewizyjnych (zagraniczne licencje programowe kupowane od kluczowych partnerów, np. Sony Pictures TV International, 20th Century Fox TV, The Walt Disney Company, Warner Bros International TV Distribution, CBS Studios). Spółka prezentuje szeroki opis nabytych licencji
KGHM Polska Miedź SA	Kompetencje pracowników	Spółka zaznacza, że pracownicy stanowią jej najcenniejszy kapitał. Kadra spółki odgrywa kluczową rolę w rozwoju wszystkich obszarów jej modelu biznesowego, buduje globalne znaczenie przedsiębiorstwa i sprawia, że spółka tworzy zintegrowaną, otwartą na przyszłość organizację. W raporcie zaznacza się, że spółka chroni życie i zdrowie swoich pracowników oraz dba o ich ciągły rozwój zawodowy. Kapitał ludzki i intelektualny zaprezentowano w sprawozdaniu liczbowo – przedstawiono łączną liczbę pracowników, liczbę pracowników biorących udział w pojedynczym zdarzeniu szkoleniowym, liczbę wypadków (w tym śmiertelnych i ciężkich) i na ich podstawie określono wskaźnik LTIFR (<i>Lost Time Injury Frequency Rates</i> – łączna liczba wypadków / łączna liczba przepracowanych godzin × 1 mln)

1	2	3
		<p>W raporcie wskazuje się, że: działalność spółki generuje zatrudnienie i pozwala na pobudzenie aktywności gospodarczej w regionie (ze wskazaniem danych liczbowych i wskaźnika wzrostu zatrudnienia), dba się o budowanie kapitału ludzkiego poprzez ciągłe szkolenia pracowników (z podaniem danych liczbowych), troszczy się o bezpieczeństwo pracowników, co wspomaga efektywność, a także minimalizuje ryzyko działania, realizuje się program mobilności pracowników, który przekłada się na ryzyko związane z kapitałem ludzkim itp. Raport zawiera bardzo obszerne informacje dotyczące wszystkich spraw pracowniczych</p>
Eurocash SA	Klienci	<p>Spółka prezentuje bardzo szeroki opis spraw dotyczących jej klientów. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że jako jedyna prezentuje informacje na temat relacji z klientami, dokonując ich wyceny (wyniki wyceny zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym). Relacje z klientami stanowią składnik wartości niematerialnych i prawnych spółki i wynoszą 193 539 966 zł, co stanowi 0,11% wartości bilansowej jej wartości niematerialnych i prawnych. W sprawozdaniu wskazano, że relacje z klientami rozpoznane zostały w wyniku nabycia: spółek z Grupy Premium Distributors w kwocie 49 000 000 zł (okres amortyzacji 10 lat), spółek z Grupy Tradis w kwocie 250 000 000 zł (okres amortyzacji 20 lat), spółki Service FMCG w kwocie 14 473 264 zł (okres amortyzacji 5 lat)</p>
PZU SA	Lojalność klientów	<p>Jako pozafinansowe mierniki tworzenia wartości spółka podaje wskaźnik lojalności klientów (NPS – <i>Net Promoter Score</i> – metoda oceny lojalności klientów danej firmy, wskaźnik liczony jako różnica promotorów i krytyków marki), który wynosi 7%. Zaznacza przy tym, że jest on wyższy o 9,1 p.p. niż u konkurentów. Ponadto, na jego podstawie, podaje się, że 82% klientów jest zadowolonych z likwidacji szkód</p>
Bank Zachodni WBK SA	Kompetencje pracowników	<p>Spółka wielokrotnie zaznacza, że opierając się na przejrzystej i konkurencyjnej polityce wynagrodzeń, doceniając wiedzę, doświadczenie, kompetencje i postawę pracowników, buduje przyjazne środowisko pracy i dba o jak najlepsze doświadczenia pracowników. Poziom zaangażowania pracowników spółki badany jest w corocznym badaniu zaangażowania. Wyniki badania – a zwłaszcza obszary wskazane przez pracowników jako wymagające doskonalenia – stanowią cenny materiał dla menedżerów w poszczególnych zespołach. W 2017 r. bank udostępnił nową platformę ułatwiającą ich analizę. W ubiegłorocznym badaniu wzięło udział 89% pracowników, z czego: 85% wysoko ocenia kompetencje menedżerskie liderów, docenia jasną i regularną informację zwrotną od bezpośrednich przełożonych i relacje oparte na zaufaniu; 98% uważa, że firma oczekuje od swoich pracowników wysokiego poziomu realizacji zadań; 94% rozumie ryzyka, z którymi spotyka się w codziennej pracy i czuje się za nie osobiście odpowiedzialna; 85% zna cele strategiczne grupy, doskonale rozumiejąc, co znaczy być bankiem „przyjaznym i rzetelnym”</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności jednostki spółek indeksu WIG-20.

Uwagi końcowe

Sprawozdanie z działalności jednostki jest źródłem informacji o jej stanie majątkowym i finansowym. Oznacza to, że powinno również prezentować informacje o posiadanym kapitale intelektualnym, który w coraz większym stopniu zaczyna przesądzać o sukcesie współczesnych jednostek gospodarczych. Przepisy prawa nie nakładają jednak obowiązku raportowania informacji o zasobach niematerialnych niewykazywanych w sprawozdaniu finansowym. W związku z tym to kierownicy jednostek gospodarczych podejmują decyzje o ewentualnym ujawnieniu informacji o kapitale intelektualnym przedsiębiorstwa i o zakresie tych ujawnień. Analiza sprawozdań z działalności spółek giełdowych stwarza podstawę do stwierdzenia, że spółki starają się przekazywać informacje o wybranych składnikach kapitału intelektualnego, np. w odniesieniu do klientów, zasad zarządzania jednostką czy współpracy biznesowej. Jednak brak wzorca tego sprawozdania powoduje, że informacje te w znacznym stopniu różnią się w wypadku poszczególnych jednostek gospodarczych pod względem zakresu i przydatności decyzyjnej. Ponadto trudno jest określić przydatność informacji o kapitale intelektualnym prezentowanych w analizowanych sprawozdaniach. Można uznać, że ten fundamentalny atrybut informacji stoi w sprzeczności z naczelną zasadą rachunkowości wiernego i rzetelnego obrazu (*true and fair view*). Wynika to z tego, że system rachunkowości powinien obiektywnie i rzetelnie prezentować informacje, które mogą być wykorzystane przez jej użytkowników. Cecha przydatności informacji nie w pełni przyczynia się do realizacji koncepcji wiernego i rzetelnego obrazu, ponieważ przydatność informacji ma charakter subiektywny, a nie obiektywny.

Literatura

- Boruszewski, J. (2012). Jakość i wiarygodność informacji w infobrokerstwie. *Lingua ac Communitas*, 22, 241–250.
- Edvinsson, L. (1997). Developing Intellectual Capital at Skandia. *Long Range Planning*, 20, 366–373.
- Edvinsson, L., Malone M.S. (2001). *Kapitał intelektualny*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kasiewicz, S., Rogowski, W. (2006). Koncepcja zarządzania kapitałem intelektualnym. W: R. Kasiewicz, W. Rogowski, M. Kicińska, *Kapitał intelektualny. Spojrzenie z perspektywy interesariuszy* (s. 78–114). Kraków: Oficyna Ekonomiczna.
- MSSF (2016). Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej. Warszawa: Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.
- Nita, B. (2014). *Sprawozdawczość zarządcza. Analizy i raporty wewnętrzne w controllingu*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29.03.2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim. Dz.U. 2018, poz. 757.
- Sveiby, K.E. (1998). *Measuring Intangibles and Intellectual Capital – An Emerging First Standard*. Pobrano z: <http://intelegen.com/money/EmergingStandard.html> (10.04.2018 r.).
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz.U. 2018, poz. 395.
- Zygmąński, T. (2016). Wycena kapitału intelektualnego a prezentacja w sprawozdaniach finansowych na przykładzie wybranych spółek przemysłu metalowego w Polsce. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 268, 226–235.

REPORT ON THE ENTITY'S ACTIVITIES AS A SOURCE OF INFORMATION ABOUT THE INTELLECTUAL CAPITAL

Abstract: *Purpose* – The aim of the article is to analyze the reports on the unit's activity, on the example of companies from the WIG-20 index, in terms of the scope of disclosures about information about intellectual capital and their decision-making usefulness.

Design/methodology/approach – The method of literature studies, analysis of legal acts, analysis of unit activity reports, induction method and logical inference were used for the purposes of the article.

Findings – The companies try to provide information about the components of intellectual capital, but the lack of a uniform report pattern means that the information varies considerably between individual economic units in terms of their scope and decision-making usefulness. In addition, it is difficult to determine the suitability of information about intellectual capital, presented in the analyzed reports on the operations of the entity.

Originality/value – The article is a current review of the scope of disclosures of information about intellectual capital by modern business units. Additionally, the article shows that the fundamental attribute of information, or its usefulness, is in contradiction with the guiding principle of accounting – the principle of a true and fair view.

Keywords: management report, reporting on intangible assets, usefulness of decision-making information, intellectual capital reporting

Cytowanie

Zygmański, T. (2018). Sprawozdanie z działalności jednostki jako źródło informacji o kapitale intelektualnym przedsiębiorstwa. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 4 (94/1), 151–163. DOI: 10.18276/frfu.2018.94/1-14.